

*Református templom, Isaszeg
2012. április 5. Csütörtök, 18 óra
Ünnepi beszéd*

Tisztelt Ünneplő Gyülekezet!
Nagytiszteletű Bajusz Árpád Lelkész Úr!
Tisztelt Polgármester Úr!
Kedves Vendégek!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

„**Isaszeg a lengyel-magyar barátság jelképe**” címmel írt cikket Zenon Tarnowski a lengyel nagykövetség kulturális tanácsosa a Lengyelország című folyóiratban felidézve az 1972. szeptember 24. és október 1. között Isaszegen megrendezett magyar-lengyel történelmi napok eseményeit: „Emlékezetemben felelevenedik a tölgyek között megbúvó ismeretlen lengyel kapitány sírja, a Józef Wysockinak, és a Lengyel légió emlékének szentelt márványtáblák, a vendéglátók kedvessége, és legmélyebb meggyőződésem, hogy **ez a név: Isaszeg – a lengyel-magyar barátság örök jelképe**” – írja Tarnowski. Én, aki 2004-ben ott voltam a magyarbarát lengyel diplomata temetésében a varsói Powązki katonai temetőben most a 40 éves évfordulóra emlékezve megint feltűztem kabátomra az 1972-es magyar-lengyel történelmi napok kokárdáját. Ma az isaszegi csata előestéjén a magyar honvédekre, a lengyel légionistákra emlékezünk és azokra a magyar és lengyel emberekre, akik 1972-ben részt vettek a történelmi napok előkészítésében és megszervezésében, azokra, akik önzetlen munkája által Isaszeg a magyar-lengyel barátság örök jelképe lett.

Az 1848/49-es szabadságharcban a magyarok megsegítésére érkező lengyel önkéntesek sorában volt Józef Wysocki ezredes, későbbi tábornok, az 1830-31-es lengyel felkelés egykori tisztje is. Magyarországra érkezését követően Kossuth, illetve a Honvédelmi Bizottmány beleegyezésével egy lengyel önkéntesből légiót szervezett. A Lengyel légió katonái dicső haditetteinek emléke aranybetűkkel íródott be a magyar szabadságharc tavaszi hadjáratának krónikájába.

1849. április 6-án az Isaszeg környéki dombokon és völgyekben, de magában a faluban is véres ütközet dúlt. A református templom körül dombon beásott magyar tüzéregység védelmével Józef Wysocki ezredest bízták meg. A Lengyel légió által fedezett magyar tüzéregység mindvégig kitartott, amiknek jelentős szerepe volt a csata kimenetelében. A magyar honvédek és a Lengyel légió önkénteseinek vérével kivívott győzelem emléke ma is él az isaszegi lakosok emlékezetében.

1972. szeptember 24-én a Múzeumbarátok Köre a Nagyközségi Tanács VB. és a Gödöllői Járási hivatal rendezésében, valamint a Pest megyei Tanács, számos társadalmi szervezet, a Hazafias Népfront, a budapesti Lengyel Kultúra, a lengyel nagykövetség katonai attaséja és a Hadtörténeti Intézet közreműködésével megnyitották az isaszegi Lengyel-magyar történelmi napok ünnepségeit. A házakat lengyel és magyar zászlók díszítették. A lengyel zászlókat a Lengyel Kultúrától, a magyarokat pedig a Keleti pályaudvar szertárából kaptuk kölcsön.

A megnyitó ünnepségekre érkező Tadeusz Hanuszeket, a Lengyel Népköztársaság magyarországi napkövetét és a Magyarországon működő lengyel intézmények dolgozóit kétnyelvű üdvözlő feliratok köszöntötték. A vendégeket a nagyközségi tanács épületében a községi, járási és megyei tanács vezetői fogadták. Népviseletbe öltözött isaszegi kislányok lengyel és magyar nemzeti színű kokárdákat tűztek a vendégek mellére, melyeket Gulyás néni varrt két kezével az isaszegi tanácsházán. A magyar néphadsereg katonái díszőrséget álltak Janusz Wiczorek miniszter, a Harci és Vértanúsági Emlékeket Gondozó Bizottsága elnöke által adományozott emléktáblák előtt. Az 50 éves isaszegi férfikórus Tiboldi Géza karnagy vezetésével lengyel nyelven énekelte el a Dąbrowski indulót, a lengyel himnuszt.

Először Csicsai Iván a Pest megyei tanács elnökhelyettese, majd Tadeusz Hanuszek lengyel nagykövet tartott ünnepi beszédet. Mindkét felszólaló kiemelte a két nép évszázados barátságának jelentőségét. A magyar felszólaló beszédében ismertette a lengyel-magyar kapcsolatok történetét, külön is kiemelve a hagyományoknak a mai életünkben betöltött fontos szerepét. A lengyel nagykövet méltatta a Lengyel légiónak az isaszegi csatában játszott kiemelkedő szerepét. A beszédek elhangzása után a lengyel kormány által adományozott márványtáblát elborították a különféle magyar szervezetek és intézmények, valamint a magyarországi lengyel nagykövetség koszorúi.

A református templom falán lengyel zászló fedte Józef Wysocki tábornok emléktábláját. Köröskörül az isaszegi lakosok százai. A magyar néphadsereg katonái feszes vigyázban állanak. A fiatal lányok népes serege népviseletben. . Kerekes Zoltán honvéd alezredes, a Hadtörténeti Intézet tudományos főmunkatársa részletesen ismerteti az isaszegi csata lefolyását és Józef Wysocki tábornok szerepét. Az isaszegi férfikórus hazafias dalokat énekelt. A márványtábláról lehull a fehér-piros lepel. A tábla tövében a delegációk elhelyezik a megemlékezés koszorúit. A Lengyel-magyar barátság története újabb, tartós szimbólummal gazdagodik.

A Katona-pallagon az ejtőernyővel borított **Ismeretlen lengyel kapitány sírjánál** az isaszegi helyőrség parancsnoka rövid beszédben emlékeztet a

lengyeleknek a magyar szabadságharcban játszott szerepére. A síron dr. György Attila plébános és az isaszegi római katolikus gyülekezet által adományozott kőobeliszk áll.

Az ismeretlen lengyel tiszt sírját, akinek nevére már a legöregebb isaszegi lakosok sem emlékeztek, elborították a virágcsokrok és koszorúk. A század elején Turai György, isaszegi kovácsmester a csatatéren talált honvéd kardokból keresztet és szalagot kovácsolt az ismeretlen lengyel kapitány sírjára. S miután megkérdezték, miért tette; így válaszolt: „Mégérdemli. Több száz kilométerre volt a hazája, mégis a magyarok mellé ált.” A síron ma is ott látható a rozsdás vaskereszt, az olvashatatlan sírfelirattal és az isaszegi lakosok soha nem halványuló emlékeznek szimbóluma: a kőobeliszk.

A magyar-lengyel történelmi napok ünnepségeinek következő programja Isaszegen: a községi pártház épületében volt. Dr. Andrzej Sochacki, a budapesti Lengyel Kultúra igazgatója megnyitotta az **„Együtt a harcban” című emlékkiállítást**. A kiállított dokumentumok a haladásért vívott közös harcunkról, a II. világháború ellenállási küzdelmeiről, és az 1939-es lengyel menekültek iránti magyar gondoskodásról beszéltek.

Délután dalos-találkozó volt az általános iskolában a Tibold Géza igazgató úr által vezetett isaszegi férfikórus fennállásának 50 évfordulója alkalmával, nyolc kórus részvételével.

A program egész héten folytatódott: Szeptember 27-én, szerdán 18 órakor: a **Lengyel-légió és Wysocki József szerepe az 1848-49-es magyar szabadságharcban** címmel előadást hallgathattak az érdeklődők, majd **irodalmi-estet** is tartottak a művelődési otthonban. Pénteken 18 órakor **Lengyel filmest** volt a filmszínházban, az utolsó napon, október 1-én, vasárnap 18 órakor: **ünnepei hangversenyt tartottak** a művelődési otthonban. A Falumúzeum kiállításait egész héten megtekinthették a látogatók.

Tisztelt Hallgatóim!

Sokan segítették és támogatták az 1972-es Magyar-lengyel történelmi napok megszervezését, emlékezzünk meg róluk:

Tadeusz Hanuszek, a Lengyel Népköztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete, volt auschwitzi fogoly

Jerzy Zieliński, lengyel menekült, egykori balatonboglári diák, 1972-ben követtanácsos volt Hanuszek nagykövet úr mellett, később a Lengyel Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete lett Budapesten,

Eugeniusz Wyślicz-Iwanczyk ezredes, később tábornok, katonai és légügyi attasé, a II. világháború alatt a lengyel hadsereg katonája, volt kielcei vajda, a Virtuti Militari Érdemrend kitüntetettje. 1995-ben halt meg.

Zenon Tarnowski, sajtó-attasé, később lengyel konzul budapesten, az „Isaszeg a Magyar-lengyel barátság jelképe” című cikk szerzője a Lengyelország című lapban, Isaszeg nagy barátja – róla már szóltam,

Dr. Stanisław Andrzej Sohacki, a Lengyel Kultúra igazgatója. Nagyszerű magyarbarát lengyel értelmiségi volt. Külszolgálatának letelte után néhány évvel Varsóban meghalt.

Barbara Wiechno, a Lengyel Kultúra igazgató-helyettese, A varsói egyetem magyar szakán szerzett magyar filológusi oklevelet. 1972-ben Sohacki igazgató helyettese volt. Többször járt Isaszegen. Később kulturális tanácsos, majd a Lengyel Kulturális Intézet igazgatója is volt. Barbara Wiechno Varsóban él, 2012. február 3-án a Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki Budapesten!

Janusz Wieczorek, miniszter, a varsói Miniszterelnöki Hivatal vezetője, egyúttal a Harci és vértanúsági Emlékhelyeket Gondozó Tanács titkára is volt. A Lengyel Kormány nevében tőle kaptuk a polgármesteri hivatal falán és itt a református templom falán elhelyezett táblákat. Később nála jártam Varsóban a Wysocki szobor múzeumkerti felállításával kapcsolatos isaszegi javaslattal. Ő hozta létre az európai hírű varsói gyermekkórházat. Sírja a varsói Powązki temetőben a díszsírhelyek között található. A síremlékén egy kettéhasadt szív utal halálának körülményeire.

Włodzimierz Muś tábornok, volt katonai és légügyi attasé, a Lengyel légióról írt cikk szerzője a Hadtörténelmi közleményekben. Már 1972-ben nyugállományban volt.

Domszky Pál, a magyar-lengyel kapcsolatos kutatója és ápolója – Emléktáblája a Falumúzeum bejáratánál látható, még dr. Tóthné Pacs Vera polgármester asszony segítségével avattuk fel. Domszky Pál az 1972-es rendezvény egyik főszereplője volt. A magyar-lengyel kapcsolatokról a következőt vallotta: Tudjátok jó, hogy míg élek minden lengyel dolgot támogatok és pártolok! Hamvai Budapesten a Szent Gellért templomban található.-

Pabiniak Henryk, mérnök, lengyel katonai menekült a II. világháború idején, később a Bem Egyesület elnöke, az 1972-es rendezvény aktív részese.

Kohánszky István, a Bem Egyesület Történelmi Emlékbizottságának vezetője.

Héjj Aldona, a Bem Egyesület vezetőségi tagja. Nem is olyan régen találkoztam vele. Nagyobbik fia kormánytalmács Varsóban.

Dr. Kovássy Zoltán, budapesti ügyvéd, a Bem Egyesület tagja

Kerekes Zoltán honvéd alezredes, hadtörténész, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum tudományos főmunkatársa

Dr. Csicsai Iván, a Pest-megyei Tanács elnökhelyettese

Dr. Süpek Zoltán, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem adjunktusa, a Gödöllői Járási Hivatal elnöke

Dr. György Attila, római katolikus hittudományi főiskola tanára, volt isaszegi plébános

Márton Mihály római katolikus lelkész, isaszegi káplán

Bodrogi András, Isaszeg Nagyközségi tanács elnöke. A Múzeumbaráti Kör javaslatát ő terjesztette a járási állami pártszervek elé, nagy sikerrel.

Látják ez a fantasztikus a magyar-lengyel kapcsolatokban. Mindegy, hogy milyen politikai beállítottságú Magyarország vagy Lengyelország, mindegy, hogy milyen politikai beállítottságú emberek, vezetők viszik az ügyeket, a magyar-lengyel kapcsolatok működnek és léteznek. Mindig vannak, akik ennek a tisztessége, nemes és szép ügynek segítséget nyújtanak, és támogatást adnak.

**Tisztelt Hallgatóim,
Kedves Isaszegiek!
Tisztelt Ünneplő Gyülekezet!**

Ma délelőtt a Múzeumbarátok Köre elnökségének tagjai felkeresték az isaszegi temetőt és megemlékeztek azokról, akik tagjai voltak a Múzeumbarátok Körének, tevékenyen működtek 1972-ben a magyar-lengyel történelmi napok szervezésében. A temetőben méltattuk munkásságukat, és sírjaikon koszorút

helyeztünk el nemzeti színű szalaggal, „Múzeumbarátok Köre Isaszeg” felirattal. Velünk volt Gulyka József római katolikus esperes, címzetes prépost és Bajusz Árpád református lelkész. A megemlékezésre a családoknak meghívót küldtünk, többe el is jöttek a temetőbe.

SZATHMÁRY ZOLTÁN (ref.)

Szathmáry Zoltán múzeumalapító, Isaszeg történetének egyik legnagyobb egyénisége, hazáját és faluját féltőn szerető református magyar ember, igazi lokálpatrióta volt. Nem pénzért, nem dicsőségért végezte munkáját.

Ne felejtsük el, Zoli bácsi Isaszegen nem csak iparos kört épített és múzeumot nyitott meg hanem új múzeumot is épített. Ő volt az isaszegi református templom, a magyar szabadságtörekvések emléktemplomának egyik építője is. Makacs volt, önfejű, de hát milyen lehetett volna, hiszen református magyar ember volt.

Zoli bácsi nevéhez fűződik az isaszegi lengyel emlékek kutatása és ápolása is. Barátsága a lengyel származású Domszky Pállal nagy lendületet adott az isaszegi csatában részt vett Wysocki tábornok és a Lengyel légió emlékének népszerűsítésében. Az 1972. szeptember 24. és október 1. között megrendezett Magyar-lengyel Történelmi Napok, majd Wysocki tábornok Múzeum-kerti szobrának felállítására kidolgozott javaslata, és az emlékmű felavatása 1976. november 26-án nagy elismerést váltott ki Isaszegen, de a Lengyel Nagykövetség, a Lengyel Kultúra és a Bem József Lengyel Kulturális Egyesület körében is. Zoli bácsi több lengyel kitüntetést is kapott, de milyen furcsa az élet, egyszer sem járt Lengyelországban.

Gondolják el mennyivel szegényebb lenne ma Isaszeg Zoli bácsi életműve nélkül!

PROKSZA PÁLNÉ (ev.), köztiszteletben álló isaszegi pedagógus, a Múzeumbarátok Köre elnökségének tagja, majd éveken keresztül elnöke. Szívén és lelkén viselte magyar-lengyel ügyet, isaszegi magyar-lengyel történelmi emlékek ápolását. Ő volt a baráti kör lelkiismerete. Gyermekei ma is részt vesznek a baráti kör munkájában.

SZIKSZAI JÁNOS (ref.) Az isaszegi lengyel emlékeket kutatta és ápolta a néhány éve tragikus közúti balesetben elhunyt Szikszai János református lelképásztor, a Múzeumbarátok Köre elnökségi tagja, a templom lengyel emlékeinek őre, aki maga is lengyel származású volt. Unokája az ELTE Lengyel Tanszékén néhány hónapja szerzett lengyel filológusi diplomát, több lengyel rendezvényünk előadója.

A templom lengyel emlékeinek ápolását most nagytiszteletű Bajusz Árpád lelkész úr látja el nagy gonddal és szeretettel.

HAJDU JÓZSEF (rk.), a Magyar Mezőgazdasági Múzeum volt munkatársa, gyűjteménykezelője. A Baráti Kör elnökségi tagja volt, a Magyarországi Bem József Lengyel Kulturális Egyesületben is aktív munkát végzett. Kapcsolattartónk volt a Múzeumbarátok Köre és Bem Egyesület között. Kulturális szervező munkáját a magyar és a lengyel kulturális minisztérium is kitüntetéssel ismerete el. Az isaszegi lengyel emlékhelyek ma is elismert népszerűsítője.

PAPP ELEKNÉ (ref.) nyugdíjas tanárnő, a Múzeumbaráti Kör tagja és elnökségi tagja. Több múzeumi kiadvány szerzője, szerkesztője. Kiemelkedő irodalmi szervezőmunkát végzett Isaszegen és a Bem József Lengyel Kulturális Egyesületben is.

DR. KEMÉNY JÁNOS (rk.) nyugdíjas jogtanácsos, római katolikus presbiter, a Múzeumbarátok Köre tagja és elnökségi tagja. Rendkívül művelt, felkészült ember, hozzáértése, felelősségérzete, bölcsessége és kedvessége a baráti kör sikeres működésének egyik garanciája volt. Sokat segített a rendezvények, így az 1972-es magyar-lengyel történelmi napok előkészítésében is.

BAKSA IMRÉNÉ (rk.), az Isaszegi Múzeumbaráti Kör alapító tagja, az elnökségének tagja. Segített a rendezvények megszervezésében, fogadások lebonyolításában, reprezentációs feladatok ellátásában.

Adjunk hálát Istennek, hogy e nagyszerű isaszegi emberek köztünk éltek. Milyen szerencsések vagyunk, hogy munkatársaik lehettünk, hogy barátságukkal tiszteltek meg minket.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Ezzel kapcsolatban el kell még mondanom, hogy az 1970-es években, sőt tudjuk még később is Magyarországon az akkori a hatalmi viszonyok többnyire félelemmel vagy óvatossággal kezelték a lengyelek iránt megnyilvánuló nyílt rokonszenvet. Ezekben az években, évtizedekben ugyanis a lengyelek iránti szimpátia összefonódott a magyar nemzeti függetlenségi és demokratikus törekvésekkel, illetve azok gondolatával. Ezt akkor mi magunk is éreztük. Nem féltünk, de éreztük ezt az óvatos bizalmatlanságot. De ettől szebbé és érdekesebbé is vált tevékenységünk.

Ma más a politikai helyzet, más a magyar-lengyel kapcsolatok megítélése is. Íme néhány idézet - név nélkül - mai vezető politikusainktól:

„A magyar hazafiság része Lengyelország szeretete!”

„Isten óvd meg Magyarországot és Lengyelországot!”

Dicsőség Litvániának, Isten éltesse Lengyelországot!”

Tisztelt Hallgatóim!

Én úgy gondolom, hogy mi magyarok és lengyelek ismét kezdünk normálissá válni, és a lengyelek képe Magyarországról, illetve a magyarok képe Lengyelországról nehezen ugyan, de lassan visszanyeri igazi színeit. Azt hiszem egyre több ember jön rá, hogy a változó Európában a magyarok és lengyelek egymásra vannak utalva, szükségünk van egymásra, de nem kényszerből, hanem a szív és ész parancsára hallgatva.

Azok közül az isaszegiek közül, akikkel együtt szerveztük az 1972-es magyar-lengyel történelmi napokat csak nem egyedül maradtam. Ezért is gondoltam arra, hogy leírom, és itt a magyar szabadságtörekvések emléktemplomában elmondom kik, és hogyan szervezték meg 40 évvel ezelőtt ezt a rendezvényt. Ezt Isten kegyelméből ma még meg tudom tenni.

Kedves Isaszegiek!

Őrizzék meg szívükben a magyar honvédek és a lengyel katonák emlékét, de azok emlékét is, akik ennek a szép hagyománynak megvalósítói és ápolói voltak Isaszegen.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Dr. Dürr Sándor
Múzeumbarátok Köre Isaszeg

Felhasznált irodalom:

Adam Mickiewicz: A lengyel nép és a lengyel zarándokság könyvei magyar, lengyel és francia nyelven, D. Molnár István előszavával, Kovács István utószavával, Szerkesztette D. Molnár István, Széphalom Könyvműhely Budapest, 1998.

Isaszegi Falumúzeum Adattára

Zenon Tarnowski: Isaszeg a magyar-lengyel barátság jelképe című cikk a Lengyelország 1973. évi 1. számában

Internet